

СЕКЦІЯ 2.
Зелена економіка та сталий розвиток
як стратегічний курс для відновлення України
після війни

УДК 338.43:048.74

Хомюк Наталія,
д.е.н., завідувач кафедри менеджменту,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
khomiuk.nataliia@vnu.edu.ua

Білоус Олександр,
здобувач першого курсу факультету міжнародних відносин,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
bilous.oleksandr2023@vnu.edu.ua

СТАЛИЙ РОЗВИТОК СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ
ПІСЛЯ ВІЙНИ: ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ
СИТУАЦІЙНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Сталий розвиток сільських територій є важливою складовою державної стратегії відновлення та розбудови країни після війни. Післявоєнні виклики вимагають нових підходів до управління та використання ресурсів, що можуть забезпечити стабільний і тривалий розвиток сільських регіонів. У цьому контексті інноваційні підходи

ситуаційного менеджменту можуть стати ключем до успішного відновлення та розвитку.

На думку І. Перезової та М. Поленкової, позачерговою задачею сьогодні є розроблення відповідної нормативно-правової бази, спрямованої на вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем сільських територій, розширення можливостей доступу до фінансового та інформаційного забезпечення, вирішення проблеми кадрів на селі [1].

Повномасштабне вторгнення в Україну вплинуло на всі сфери розвитку сільських територій. З одного боку, війна призвела до знищення сільськогосподарських насаджень, тварин, інфраструктури, що спричиняє серйозні труднощі в галузі сільського господарства. Втрата робочих місць та зниження рівня життя є ще одним серйозним наслідком війни для сільських жителів, адже багато місцевих жителів працюють у сільському господарстві. В результаті відбулась втрата робочих місць, зниження зарплати та підвищення цін на продукти харчування. Це призводить до зниження рівня життя та зростання бідності в сільських громадах. З іншого боку, війна призвела до збільшення попиту на сільськогосподарську продукцію. Це спричинено тимчасовою обмеженістю імпорту продуктів харчування, що змушує державу залучати власні ресурси для забезпечення національної безпеки [2].

Сільські території внаслідок воєнних дій також стали об'єктом значних руйнувань, таких як мінування та пошкодження від військової техніки, що призвело до підвищення потреб у рекультивативі пошкоджених земельних ресурсів.

Післявоєнний період характеризується численними проблемами, які потребують негайного вирішення, серед яких можна виділити:

- руйнування інфраструктури – зруйновані дороги, будівлі, системи водопостачання та електропостачання;
- економічні труднощі – втрата робочих місць, зниження рівня доходів, відсутність інвестицій;

- соціальні проблеми – міграція населення, втрата соціальних зв'язків, психологічні травми.

- екологічні проблеми – забруднення довкілля, зниження родючості ґрунтів, деградація ландшафтів.

Тому ситуаційний менеджмент передбачає адаптацію управлінських рішень до конкретних умов та обставин, що є особливо актуальним у післявоєнний період. Основні інноваційні підходи включають:

- гнучкість управління (використання адаптивного планування та прогнозування; реагування на зміни ситуації в режимі реального часу; залучення місцевих громад до процесу прийняття рішень);

- інформаційно-комунікаційні технології (впровадження цифрових платформ для моніторингу та управління ресурсами; використання геоінформаційних систем (ГІС) для аналізу та планування; підтримка онлайн-спільнот для обміну досвідом та знаннями);

- економічна диверсифікація (розвиток багатофункціональних сільськогосподарських підприємств, які займалися б різними видами сільського господарства, туризмом, органічним та нішевим виробництвом; стимулювання розвитку малих та середніх підприємств; залучення інвестицій у відновлювані джерела енергії);

- соціальна інновація (відновлення соціальних інститутів та інфраструктури; проведення тренінгів та освітніх програм для підвищення кваліфікації місцевого населення, створення психологічної підтримки для ветеранів та постраждалих від війни);

- екологічна стійкість (відновлення та збереження природних екосистем; впровадження екологічно безпечних технологій у сільське господарство; реалізація проєктів з відновлення земельних та водних ресурсів).

Управління сталим розвитком сільських територій є важливим фактором для забезпечення економічного, соціального та екологічного добробуту населення. Для України важливо

використовувати досвід країни Європейського Союзу в цій сфері. Ключовими аспектами успішної реалізації програми сталого розвитку є ефективне управління ресурсами, врахування потреб громадськості, підтримка з боку держави та підвищення конкурентоспроможності сільських територій через інновації та розвиток інфраструктури. Успішне впровадження цих заходів значно покращить життя мешканців сільських територій і сприятиме сталому розвитку України [3].

Управління розвитком сільських територій повинно сприяти відновленню сільського господарства та ефективному функціонуванню сільських громад для забезпечення продовольчої безпеки в умовах війни. Управління сталим розвитком сільських територій в умовах воєнного стану має свої особливості, які вимагають адаптованих стратегій і підходів. В умовах воєнного стану головним успіхом є забезпечення безпеки громадян. Тому управління сільськими територіями має бути спрямоване на забезпечення життєво важливих потреб населення та врахування воєнних загроз [4].

На думку В. Третяка, Д. Бреуса, для успішного, сталого розвитку сільських територій необхідно в першу чергу підходити до визначення сільської території як до багатофункціональної просторової соціально-економічної системи, вживати комплексний підхід до вирішення проблем відтворення постраждалих сільських територій, застосовувати державні інструменти та механізми стимулювання, які будуть спрямовані на стабільне забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва. Це дозволить забезпечити підвищення конкурентоспроможності всіх галузей сільського господарства, поліпшити умови праці та проживання сільського населення, відтворити та створити нові об'єкти соціальної інфраструктури, зберегти природне середовище.

На нашу думку, інноваційні підходи ситуаційного менеджменту сприятимуть сталому розвитку сільських територій після війни.

Гнучкість управління, використання інформаційно-комунікаційних технологій, економічна диверсифікація, соціальні інновації та екологічна стійкість є ключовими елементами успішної стратегії відновлення сільських територій. Важливо забезпечити комплексний підхід та активне залучення всіх зацікавлених сторін до процесу відновлення, що сприятиме сталому розвитку та процвітанню сільських територій у майбутньому.

Список використаних джерел:

1. Перезозова І.В., Поленкова М.В. Сталий розвиток сільських територій: сучасний стан проблеми. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 59-1. С. 68–75.

2. Хомюк Н.Л. Тенденції розвитку сільських територій в умовах воєнного часу. *Економічні та правові аспекти фінансової системи України в умовах воєнного часу: тези доповідей VI круглого столу*, м. Луцьк, 11 квітня 2023 р. / упоряд. : М,Б,Дацюк-Томчук, О.А. Бунлак. Луцьк: Луцький інститут розвитку людини Університету «Україна», 2023. С. 59–62.

3. Хомюк Н.Л. Управління сталим розвитком сільських територій: досвід ЄС та імплементація в Україні. *European Perspective: сучасні виклики та можливості для України*. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. С.176–189.

4. Хомюк Н.Л. Особливості управління сталим розвитком сільських територій в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми управління соціально-економічними системами: матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф.*, Ч. 1. Луцьк, 15 груд. 2023 р., Луцьк: ЛНТУ, 2023. С. 260-262.

5. Третяк В.П., Бреус Д.К. формування пріоритетів повоєнного відновлення постраждалих сільських територій та подальшого їх сталого розвитку. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2023. № 30. С. 26–37. DOI: <https://doi.org/10.30977/PPB.2226-8820.2023.30.26>